

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні вченої ради
філологічного факультету
протокол № 6 від 22.01.2020 р.

ПРОГРАМА
фахового випробування вступників
для здобуття ступеня освіти «Магістр»
за спеціальністю 053 «Психологія»
Освітня програма «Психологічна реабілітація»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Головним завданням фахового випробування вступників спеціальності «Психологія» для здобуття СО «Магістр» є перевірка рівня фахової компетентності майбутнього фахівця, виявлення рівня його фундаментальної та спеціальної підготовки. Важливим завданням фахових випробувань постає пошук вступниками взаємозв'язків між різними психологічними курсами й уміння застосовувати набуті знання в різних психологічних курсах при розкритті певного теоретичного, теоретико-прикладного чи суто прикладного питання або в суто практичному аналізі того чи іншого психологічного явища.

Фахове випробування вступників для здобуття СО «Магістр» за освітньою програмою «Психологічна реабілітація» охоплює розділи курсів: «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Медична психологія», «Вікова психологія», «Психодіагностика», «Експериментальна психологія».

Фахове випробування вимагає від вступників оперувати теоретичними знаннями, аналізувати ті чи інші ідеї, розкривати певні гіпотези й концепції. Воно орієнтоване на перевірку системи знань вступника та вміння чітко будувати свою відповідь із використанням належної кількості фактів і аргументів.

ПРОГРАМА

фахового випробування вступників
для здобуття ступеня освіти «Магістр»
за спеціальністю 053 «Психологія»
Освітня програма «Психологічна реабілітація»

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Предмет і задачі загальної психології. Походження терміну “Психологія”. Виникнення психології як науки. Психологія як експериментальна наука (В.Вундт, В.М.Бехтерев). Поняття про психіку в світлі матеріалістичного вчення. І.М.Сеченов про відображуючу діяльність мозику. Розвиток рефлексорної теорії у роботах І.П.Павлова.

Тема 2. Стадії розвитку психіки. Поняття про розвиток. Філогенез і онтогенез. Подразливість. Поява психічної форми відбитку. Стадії та рівні психіки за О.М.Леонтьєвим і К.С.Фабрі.

Тема 3. Свідомість як вищий ступінь розвитку психіки. Теорії походження людини та свідомості. Головні особливості трудової діяльності людини. Основні відмінності психіки людини, яка володіє свідомістю, від психіки тварин. Структура свідомості людини. Основні компоненти самосвідомості.

Тема 4. Особливості психічного відображення. Відображення у живій та неживій природі. Особливості психічного. Випереджуючий характер психічного відображення (Н.А.Бернштейн, П.К.Анохін).

Тема 5. Стрямованість і розвиток особистості. Потреби (матеріальні, духовні, суспільні). Структура спрямованості (потяги, бажання, інтереси, нахили, ідеали, світогляд, переконання). “Я-концепція”. Самооцінка та рівень домагань. Розвиток особистості.

Тема 6. Поняття про особистість та її структуру. Співвідношення понять людина, особистість, індивідуальність. Багатозначність поняття особистості у психології. Умови формування особистості. Поняття про соціальну роль. Біологічне та соціальне в структурі особистості, “ендопсихіка” та “екзопсихіка”. Структури особистості за К.К.Платоновим, С.Л.Рубінштейном, К.К.Ковальовим, З.Фрейдом та ін.. Внесок вітчизняних психологів в розробку теоретичних проблем психології особистості (Л.С.Виготський, О.Н.Леонтьєв, Л.І.Божович, К.К.Платонов та ін.).

Тема 7. Поняття про темперамент та його структуру. Характерні особливості кожного типу темпераменту (протікання психічних процесів, особливості діяльності, спілкування, емоційної сфери та ін.) Своєрідність поєднання у кожному типі темпераменту сензитивності, реактивності, активності, емоціональної збудженості, темпу психічних реакцій, пластичності (В.С.Мерлін).

Тема 8. Вчення про характер. Природне і набуте в характері. Походження терміну “характер”. Структура характеру. Зміст характеру (ставлення до інших людей, ставлення до себе, ставлення до праці). Форма характеру (вольові властивості особистості, темперамент, звички та манери поведінки). Симптомокомплекси.

Тема 9. Акцентуації характеру та проблема їх типології. Поняття про акцентуацію. Вісь вираженості характеру. Різниця між патологічним та нормальним характерами. Критерії Ганнушкіна-Кербікова. Класифікація акцентуацій за К.Юнгом, К.Леонгардом, А.Е.Лічко та ін. Проблема “нормального” характеру.

Тема 10. Види і рівні здібностей. Загальні здібності та їхня структура. Спеціальні здібності. Здібності до спілкування з людьми та предметно-пізнавальні здібності. Рівні здібностей. Талант та геніальність. Обдарованість та її структура. Вимірювання здібностей. Розвиток і формування здібностей.

Тема 11. Класифікація відчуттів. Психофізика. Систематична класифікація І.Шеррінгтона (інтероцептивні, пропріоцептивні, екстероцептивні відчуття). Структурно-генетична класифікація Х.Хеда (протопатичні і епікритичні відчуття). Досліди Х.Хеда над собою.

Тема 12. Властивості та ілюзії сприймання. Вибірковість. Предмет і фон у сприйманні. Аперцепція: роль знань, інтересів, нахилів, емоційних станів, поглядів, переконань. Установка і сприймання. Експерименти Е.Еймса. Осмисленість і константність сприймання.

Тема 13. Індивідуальні особливості пам'яті Типи пам'яті в залежності від ведучого аналізатора. Типи пам'яті в залежності від швидкості запам'ятовування та міцності збереження інформації. Об'єм, точність, мобілізаційна готовність, впевненість у вірному відтворенні. Вікові та професійні особливості пам'яті.

Тема 14. Поняття про інтелект. Моделі інтелекту. Моделі Ч.Спірмена, Гілфорда, Терстоуна, Айзенка. Піаже, Равена. Дослідження А.Біне.

Тема 15. Взаємозв'язок мислення та мовлення. Функції мовлення (сигніфікативна, узагальнення, комунікації). Зовнішнє мовлення. Усне мовлення (діалогічне і монологічне). Письмове мовлення. Внутрішнє мовлення (внутрішнє проговорювання і власне внутрішнє мовлення). Розвиток мовлення і мислення. Їх взаємовплив.

Тема 16. Види та прийоми уяви. Види уяви. Ненавмисна та навмисна уява. Відтворююча (репродуктивна) та творча уява. Прийоми творчої уяви (аглутинація, аналогія, акцентування, перебільшення та зменшення, типізація). Мрія. Індивідуальні відмінності в уяві.

Тема 17. Властивості та закономірності уваги. Об'єм уваги; методи її вивчення, показники об'єму уваги, врахування в практиці. Розподіл; умови, необхідні для виконання двох і більше діяльностей, індивідуальні відмінності. Концентрація; методи вивчення, індивідуальні відмінності. Стійкість. Умови, що сприяють коливанням уваги. Врахування в практиці. Переключення. Завершене і незавершене. Залежність від характеру попередньої і подальшої діяльності. Зв'язок з типологічними особливостями особистості. Уважність як властивість особистості. Природа неуважності. Розвиток і виховання уваги. Управління увагою. Методи дослідження уваги.

Тема 18. Емоційні стани Настрій. Чинники, які зумовлюють настрій. Афекти. Стадії афекту. Зовнішні прояви. Врахування афекту в юридичній практиці. Стрес. Праці Г.Сельє. Стрес-фактори. Зміни у організмі.

Врахування у різних сферах людської діяльності. Фрустрація. Форми виявлення. Вимірювання та врахування реакцій людини у стані фрустрації.

Тема 19. Визначення та структура відчуттів Моральні почуття та їх особливості (соціальний характер, складність та багатогранність, дієвість). Інтелектуальні почуття, діапазон виявлень. Почуття гумору та іронії. Естетичні почуття, їх соціальний характер. Захоплення та пристрасті. Стенічні та астенічні почуття.

Тема 20. Вольові якості особистості. Вольові властивості особистості (наполегливість, рішучість, самостійність, дисциплінованість та ін.).

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

1. ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1.1. Предмет соціальної психології. Поняття про предмет соціальної психології. Дискусія про предмет соціальної психології у 20-ті роки. Точки зору Г.І.Челпанова, К.Н.Корнілова, П.П.Блонського, В.М.Бехтерева, Л.С.Виготського. Сучасні уявлення про предмет соціальної психології. Три підходи до питання про предмет психології (наука про «масовидні явища психіки», психологію особистості; «синтетичний» підхід). Питання про кордони соціальної психології (інтрадисциплінарний та інтердисциплінарний підходи). Завдання соціальної психології і проблеми суспільства. Існування «двох» соціальних психологій. Коректне відношення до закордонної соціальної психології.

Тема 1.2. Історія розвитку соціально-психологічного знання. Передумови виникнення соціальної психології. Соціально-психологічні явища у первісно-общинному суспільстві. Зародження соціально-психологічних ідей у надрах філософії (Платон, Арістотель Н.Макіавеллі, Гоббс, Руссо, Гегель, І.Бентам, А.Сміт, О.Конт). Погляди М.Лазаруса, Г.Стендаля, В.Вундта, Ч.Дарвіна, Г.Спенсера, З.Фрейда. Оформлення соціальної психології у самостійну науку. Перші підручники. Дослідження У. Томаса та Ф. Знананецького, Е. Боргадуса, Л.Терстоуна, Р.Лайкерта, Я.Морено, К.Левіна. Розвиток соціальної психології у США і Європі. Основні теоретичні підходи у західній соціальній психології (соціокультурний, еволюційний, феноменологічний, соціально-когнітивний). Теорія соціального научення, інтеракціонізм. Розвиток вітчизняної соціальної психології. Погляди Г.В.Плеханова, В.М.Бехтерева, Л.С.Виготського, А.С.Макаренка. Період застою. Відродження і сучасний стан науки.

Тема 1.3. Методологічні проблеми соціально-психологічного дослідження. Значення методологічних проблем у сучасній науці. Три рівні наукового підходу (загальна методологія, часткова або спеціальна методологія, методологія як сукупність методичних прийомів дослідження). Специфіка наукового дослідження в соціальній психології. Проблема емпіричних даних. Інтеграція даних у принципи, побудова гіпотез і теорій. Обов'язкова перевіряємість гіпотез і побудова на цій базі обґрунтованих

передбачень. Проблема якості соціально-психологічної інформації. Репрезентативність та надійність інформації. Обґрунтованість (валідність), стійкість, точність. Загальна характеристика методів соціально-психологічного дослідження. Спостереження; вивчення документів (контент-аналіз); опитування (анкети, інтерв'ю); тести (в тому числі і соціометричний тест); експеримент (природний і лабораторний). Дискусійні проблеми використання методів соціально-психологічного дослідження. Валідність лабораторного експеримента. Розенталь-ефект. Взаємодія дослідника з піддослідним.

2.ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ

Тема 2.1. Спілкування в системі людських відносин. Поняття про спілкування (відмінність комунікації від спілкування). Функції, зміст, засоби спілкування. Рівні спілкування. Види спілкування.

Тема 2.2. Комунікативний та інтерактивний боки спілкування. Специфіка обміну інформацією у комунікаційному процесі. Комунікативні бар'єри. Спонукальна та констатуюча інформація. Засоби комунікації. Вербальна комунікація. Невербальна комунікація. Оптико-кінетична система знаків (кінесіка). Паралінгвістична та екстралінгвістична система знаків. Організація простору і часу комунікативного процесу. Проксеміка (Е. Холл). Контакт очей. Спроби знайти одиниці тіло-рухів (К. Бьордвістл) та міміки (П. Екман). Місце взаємодії у структурі спілкування. «Прибудування зверху та знизу». Транзактний аналіз Е. Берна. Стили взаємодії. Типи взаємодії (кооперація та конкуренція). Експериментальні схеми реєстрації взаємодії. Схема Р. Бейлса. Взаємодія як організація сумісної діяльності.

Тема 2.3. Перцептивний бік спілкування. Поняття соціальної перцепції. Варіанти соціально-перцептивних процесів. Механізми взаєморозуміння у процесі спілкування. Ідентифікація, рефлексія, емпатія. Теорія каузальної атрибуції(Ф.Хайдер). Параметри причинності. Теорія “відповідного висновку”. Фундаментальна помилка атрибуції. Розбіжності між діючою особою і спостерігачем. Схильність на користь власного “Я”. Вплив установки на сприймання. Дослідження А.А. Бодальова. Ефекти міжособистісного сприймання (ефект ореолу, новизни та первинності, стереотипізації). Точність міжособистісної перцепції. Міжособистісна атракція.

Тема 2.4. Психологічні засоби та механізми впливу в процесі спілкування і масовидні процеси. Зараження. Паніка: умови виникнення, динаміка протікання, вплив на панічну поведінку. Навіювання (суггестія). Залежність від віку, авторитету суггестора. Мимовільне та довільне навіювання. Наслідування. Теорія Г. Тарда, А. Бандури та ін. Переконавання, його основні властивості та відмінності. Примус. Суспільна думка, її функції та форми проявлення. Етапи формування. Масовий настрій. Чутки, їх характеристики (інформаційна та експресивна). Джерела й умови виникнення. Особливості циркуляції чуток. Заходи протидії чуткам. Психологія пліток. Функції пліток. Мода, її особливості.

3. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ СПІЛЬНОТ І ГРУП

Тема 3.1 . Основні характеристики соціальних груп. Специфіка соціально-психологічного підходу. Основні характеристики групи. Внутрішньогрупові комунікації. Параметри групи. Статус (соціальний та особистий). Соціальна роль, групові очікування (експектації). Рольові конфлікти. Групові норми та санкції. Класифікація груп.

Тема 3.2. Психологічні характеристики великих соціальних груп. Зміст та структура психології великої соціальної групи. Випадкові та власне соціальні групи. Спосіб життя групи. Складові частини структури психології великої соціальної групи. Концепція «соціальних уявлень» С. Московісі. Поняття менталітету. Особливості психології соціальних класів. Емоційна динамічна сфера класової психології. Класові потреби, інтереси. «Соціальні почуття». Психічний склад. Соціальний характер. Класова психологія та ідеологія. Психологічні особливості етнічних груп. Психічний вигляд нації. Поняття про національний характер, темперамент, здібності. Етнічний стереотип. Етноцентризм. Гендерні і вікові групи.

Тема 3.3. Стихійні групи і масові рухи. Загальна характеристика стихійних груп. Суспільна думка, як фактор формування стихійних груп. Натовп, його соціально-психологічні особливості. Механізми розвитку натовпу, роль навіюння і зараження. Характеристики різних видів натовпу (випадковий або окказіональний, експресивний, конвенціональний, діючий). Рольова структура учасників натовпу. Маса, її характерні ознаки. Механізми стихійної поведінки у масі. Маса та її ватажки. Розпад маси і звільнення індивіда. Публіка, особливості зібраної і незібраної публіки. Соціальні рухи та їх загальні риси. Особливості терористичних рухів. Механізми приєднання до руху і мотиви участі у ньому. Співвідношення позицій більшості і меншості. Проблема лідерів соціального руху.

4. ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

Тема 4.1. Проблеми малої групи у соціальній психології. Історичні аспекти вивчення малої групи. Визначення малої груп. Первинні і вторинні, формальні та неформальні, групи членства та референтні групи. Основні напрямки дослідження малих груп в історії соціальної психології. Соціометричний напрямок (Дж.—. Морено). Соціологічний напрямок (Е.Мейо). Школа групової динаміки (К. Левін).

Тема 4.2. Психологія малих соціальних груп. Динамічні процеси і їх роль у формуванні малої групи. Феномен групового тиску. Конформізм, «соціальний вплив». Зовнішня і внутрішня конформність. Негативізм. Дослідження конформності С. Ашем. Типи поведінки (А.В. Петровський). Інформаційний та нормативний груповий вплив (М. Дойч, Г. Джеральд). Вплив меншості. Групова згуртованність. Дослідження у соціометричному напрямку. Підходи до вивчення Л. Фестінгера, Т. Ньюкома, А. Бейвеласа. Дослідження згуртованності А.В. Петровським. Лідерство і керівництво. Відмінності понять лідер і керівник. Теорії походження лідерства («теорія рис», «ситуаційна теорія лідерства», системна теорія лідерства). Стили

лідерства. Дослідження К. Левіна, Р. Ліппіта, Р. Уайта. Формальний та змістовний боки авторитарного, демократичного та ліберального (попускального) стилів лідерства. Проблема співпадання «офіційного» і «неофіційного» лідерів. Процес прийняття групового рішення. Роль групової дискусії, її закономірності, форми (нарада, «брейн стормінг», синектика). Позитивне і негативне групового прийняття рішення і групова поляризація. «Зсув ризику» (Дж. Стоунер). «Груповий дух» (огруплення мислення). Ефективність групової діяльності.

Тема 4.3. Психологія міжгрупових відносин. Історія досліджень міжгрупових відносин. Дослідження Г.Лебона, Т.Адорно, М.Шеріфа, А.Тешфела. Природа міжгрупового сприймання. Роль стереотипів. Гендерні стереотипи. Експериментальні дослідження психології міжгрупових відносин.

5.ОСОБИСТІТЬ У СТРУКТУРІ ГРУПОВИХ ВІДНОСИН

Тема 5.1. Проблема особистості у соціальній психології. Специфіка соціально-психологічного підходу до розуміння особистості. Відмінності підходів у соціології і психології. Розподіл проблематики особистості у загальній і соціальній психології. Комунікативні властивості особистості. Механізм перцептивного захисту. Ефект «очікування». Феномен когнітивної складності. Поняття про соціалізацію. Підходи У. Бронфенбренера, Г. Тарда, Т. Паронса, Г.М.Андреєвої. Співвідношення понять соціалізація, виховання, адаптація. Структура соціалізації (зміст, ширина). Локус контролю (Д.Роттер). Вплив національної психології. Засоби соціалізації за Е. Фромом (мазохізм, садизм, деструкція, конформізм). «Одномірною людиною» (Г.Маркузе). Механізм соціалізації. Фактори соціалізації. Стадії процесу соціалізації за Н.В. Андреєнковою та Я.І. Гілінським (дотрудова, трудова, післятрудова). Психоаналітичний підхід до стадій соціалізації. Підхід Е.Еріксона. Критерії соціалізованості особистості. Інститути соціалізації (сім'я, дошкільні дитячі заклади, школа, трудовий колектив).

Тема 5.2. Соціальна установка. Дослідження соціальної установки у загальній психології (Д.Н.Узнандзе, І.Н.Мясищев, А.Н.Леонтьев, А.Г.Асмолов). Становлення проблеми аттюдів у соціальній психології (У.Томас та Ф.Знанецький). Дослідження Г.Олпорта. Вимірювання аттюдів (Л.Тьорнстоун). Функції та структура аттюдів. Формування та зміна соціальних установок. Дослідження у традиціях біхевіоризму (К.Ховланд) та когнітивізму (Ф.Хайдер, Т.Ньюком, Л.Фестінгер).. Теорія когнітивної рівноваги Ф.Хайдера. Теорія когнітивного дісонансу Л.Фестінгера. Теорія самосприйняття С.Бема. Зв'язок між установкою і поведінкою. «Парадокс Р.Лап'єра» і його пояснення (погляди М.Рокіча, Д.Каца і Є.Стотленда, М.Фішбайна, В.А.Ядова).

6.ОСОБЛИВОСТІ ПРИКЛАДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Статус прикладного дослідження у сучасній науці. Відмінності фундаментального та прикладного дослідження. Специфіка прикладного

дослідження у соціальній психології. Ефективність прикладних досліджень у соціальній психології. Практична соціальна психологія. Ролі психолога-практика (експерт, консультант, вчитель). Промислове виробництво. Дослідження психологічного клімату колективу. Керівництво. Розвиток організації. Масова комунікація та реклама. Школа. Боротьба з протиправною поведінкою. Служба сім'ї. Наука. Політика.

МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

1.КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Особливості клініко-психологічної діагностики. Мета та основні завдання клініко-психологічного дослідження. Загальна характеристика етапів клініко-психологічного дослідження. Методи клінічної психології. Особливості проведення клінічного інтерв'ю. Експериментально-психологічні методи дослідження. Завдання патопсихологічного дослідження, нейропсихологічного дослідження. Метод спостереження за поведінкою хворого у клінічній психології. Проективна психодіагностика у клінічній психології. Метод аналізу історії життя хворого (анамнез).

Тема 2. Психічне реагування особистості на хворобу. Суб'єктивна та об'єктивна важкість захворювання. Поняття внутрішньої картини хвороби (ВКХ). Складові ВКХ. Компоненти ставлення до хвороби: когнітивний, емоційний та поведінковий. Чинники суб'єктивного ставлення до хвороби. Вплив віку та статі на формування ставлення до хвороби. Індивідуально-психологічні особливості реагування на хворобу. Типологія реагування на хворобу А. Є. Лічко та Н. Я. Іванова.

Тема 3. Психологічні особливості хворих з різними соматичними захворюваннями. Особливості хворих з онкологічною патологією. Особливості реагування особистості на онкологічне захворювання. Акушерська і гінекологічна патологія. Специфіка діяльності психолога в гінекологічному відділенні. Терапевтична та хірургічна патологія. Специфіка діяльності психолога в хірургічному відділенні. Психологія хворих з ушкодженнями обличчя та тіла. Специфіка роботи психолога у дерматологічному відділенні. Психологічні особливості хворих з порушенням зору та слуху. Психологія хворих з психічними розладами. Специфіка роботи психолога у психіатричній лікарні.

Тема 4. Психологічні особливості хворих з невротичними розладами. Поняття психічної травми та стресу. Ознаки гострого стресового розладу. Поняття та чинники посттравматичного стресового розладу. Загальне поняття неврозу та невротичних розладів. Психодинамічна теорія розвитку невротичних розладів. Когнітивно-поведінкова теорія розвитку невротичних розладів. Неправильний стиль виховання як чинник формування невротичного розладу особистості. Невротичні реакції, невротичні стани і невротичний розвиток особистості. Клінічні прояви невротичних розладів. Класифікація невротичних розладів за МКХ-10. Фобічний розлад. Генералізований тривожний розлад. Дисоціативний (конверсійний) розлад.

Обсесивно-компульсивний розлад. Панічний розлад. Неврастенія. Особливості діагностики та корекції невротичних розладів.

Тема 5. Психосоматичні розлади і захворювання. Визначення поняття «психосоматичні розлади», «соматопсихічні розлади». Психосоматичні співвідношення в межах норми. Чинники розвитку психосоматичних розладів. Теорії виникнення психосоматичних розладів: Кортіковісцеральна концепція. Класичний психодинамічний підхід (З. Фройд, К. Юнг, А. Адлер), теорія особистісних профілів (Е. Дамбар), теорія психосоматичної специфічності (Ф. Александер), алекситемічна концепція (Рюш, Марті, де М'юзю), теорія психосоматичного Его (Аммот) та ін. Модель відмови від віри в майбутнє ("giving up" и "given up") Джоржа Енгеля й Артура Шмале. Модель початкового порушення Михайла Балінта. Класифікація психосоматичних розладів та захворювань. Класичні психосоматичні захворювання. Психологічний аналіз психосоматичних розладів. Психологічний аналіз соматопсихічних розладів. Діагностика та корекція в психосоматиці.

Тема 6. Психологія лікувальної взаємодії та лікувального середовища. Психологічні особливості лікувального середовища. Поняття про госпіталізм. Психологія медичного працівника. Комунікативні компетентності лікаря. Професійні психічні деформації медичного працівника. Ятрогенія. Особливості взаємовідносин між хворими в ЛПЗ. Поняття «ідеального хворого» та «ідеального лікаря».

2. ПАТОПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Поняття психічної норми - психічної патології, психічного здоров'я - психічної хвороби. Особистість в системі біологічної та соціальної підструктур. Норма – патологія, здоров'я – хвороба. Підходи до розмежування психічної норми і психічної патології. Основні критерії загального здоров'я. Критерії психічного здоров'я відповідно ВООЗ. Ступені стану психічного здоров'я. Феноменологічні принципи медико-психологічного дослідження. Нозологічний принцип в психіатрії. Діагностичні принципи–альтернативи. Етапи діагностичного процесу психічних хвороб. Симптом. Симптомокомплекс. Синдром. Структура синдрому. Види синдромів. Характеристика етапів психічного захворювання. Особливості дослідження психічних сфер пацієнта. Значення спадковості, соціально-економічних, екологічних і психологічних факторів у формуванні психічних розладів. Значення стану адаптаційних механізмів для збереження психічного здоров'я. Основні патогенетичні механізми психічної патології. Клініко-психопатологічне дослідження. Метод спостереження. Цілеспрямована клінічна бесіда: анамнез життя, анамнез захворювання (зі слів хворого та осіб, які знають хворого), описання психічного статусу. Етологічний метод. Поведінкові прояви психічних розладів. Поняття адекватності, адаптації та критики свого стану. Особливості психіатричної документації (історія хвороби, довідки та ін.) та її аналіз. Синдромологічна та нозологічна класифікація психічної патології (за клінічними формами, тяжкістю порушень психіки, перебігом, етіологією та патогенезом).

Тема 2. Порушення відчуттів та сприймання. Розлади процесу сприймання. Порушення відчуттів: гіперестезії, гіпестезії, анестезії, сенестопатії. Порушення сприймань: ілюзії (афективні, вербальні, парейдолічні). Психосенсорні розлади: дереалізація, деперсоналізація, метаморфопсії. Галюцинації: зорові, слухові, нюхові, тактильні та ін.; прості та складні; справжні та псевдогалюцинації. Імперативні, коментуючі та нейтральні. Галюциноз. Гіпнагогічні та гіпнопомпічні галюцинації. Психофізіологічні основи розладів відчуттів, сприймань та уявлень. Способи виявлення. Вікові особливості.

Тема 3. Порушення пам'яті. Варіанти патології пам'яті. Дісмнезії. Гіпермнезії. Гіпомнезії. Амнезії. Варіанти амнезій. Варіанти парамнезій.

Тема 4. Порушення мислення та інтелекту. Розлади змісту мислення. Нав'язливі ідеї (думки). Варіанти нав'язливих думок: за механізмом виникнення, за змістом. Надцінні думки. Варіанти надцінних думок. Переоцінювання біологічних якостей своєї особистості. Переоцінювання психологічних якостей своєї особистості або її творчості. Переоцінювання соціальних факторів. Маячні думки. Класифікація маячних думок. Послідовні стадії (етапи) формування маячні. Варіанти маячних думок. Варіанти розладів форми асоціативного порушення. Порушення мислення за темпом (прискорення, сповільнення, зупинка). Порушення рухливості мислення (деталізація, ґрунтовність, в'язкість). Порушення цілеспрямованості мислення (витіюватість, зісковзування, резонерство, різноплановість, аморфність, розірваність логічна). Порушення граматичної будови мислення (розірваність граматична, незв'язність, мовні стереотипії, псевдо поняття, ущільнення понять, неологізми).

Тема 5. Розлади емоцій. Типи патологічного емоційного реагування (кататимний тип, голотимний тип, паратимний тип, експлозивний тип, дементний тип). Варіанти емоційних розладів. Позитивні емоційні розлади. Патологія чуттєвого тону (емоційна гіперестезія, емоційна гіпестезія). Патологія емоційних станів, відносин, реакцій (гіпотімія, гіпертімія, паратімія, порушення динаміки емоцій, патологічний афект). Негативні емоційні розлади. За екстенсивністю (звуження емоційного резонансу, емоційна патологічна інверсія). За інтенсивністю (емоційне нівелювання, збліднення емоцій, емоційна тупість).

Тема 6. Рухово-вольові розлади. Зниження вольової активності. Гіпобулія (абулія). Підвищення вольової активності (гіпербулія). Спотворення вольової активності (парабулії, імпульсивна дія, імпульсивні потяги). Психомоторні розлади. Гіпокінезії (паралічі й парези; різновиди ступору: афективний, істеричний, депресивний, галюцинаторний, апатичний; кататонічний.). Діскінезії (ехопраксії, ехолалії, стереотипії, парамімія). Гіперкінези, різновиди психомоторного збудження (істеричне, маніакальне, галюцинаторно-маячне, гебефренічне, кататонічне, епілептиформне). Розлади потягів. Варіанти розладів потягів. Посилення потягів: булімія, полідипсія, гіперсексуальність. Послаблення потягів: анорексія, гіпосексуальність. Викривлення потягів: поліфагія, амбітендентність,

негативізм, статеві збочення, канібалізм. При відсутності «боротьби мотивів»: суїцидоманія, клептоманія, дромоманія, піроманія. Спотворення інстинктів. Порушення харчового інстинкту. Порушення статевого інстинкту (парафілії). Розлади інстинкту самозбереження.

Тема 7. Розлади уваги й інтелекту. Порушення об'єму, спрямованості уваги, надмірна тугорухливість, виснажуваність уваги. Набуте недоумство (деменція). Тотальне недоумство. Лакунарне недоумство. Клініко-нозологічна класифікація розладів інтелекту. Деменція при судинних захворюваннях мозку. Стареча недоумкуватість. Деменція при шизофренії (транзиторне недоумство). Епілептична деменція. Пресенильні деменції. Травматичне недоумство. Розлади інтелекту при психогеніях.

Тема 8. Розлади свідомості. Чотири ознаки ясної свідомості. Клінічні критерії ясної свідомості. Загальні ознаки потьмареної свідомості. Синдроми порушеної свідомості. Виключення свідомості (кома, сопор, оглушення). Затьмарення свідомості (делірій, онейроїд, аменція, смеркове затьмарення свідомості). Порушення самосвідомості (неадекватна самооцінка, дереалізація, деперсоналізація, психічні автоматизми, маячні розлади самосвідомості, розпад самосвідомості).

Тема 9. Патопсихологічні регіст-синдроми. Патопсихологічний синдром. Психопатологічний синдром. Продуктивні психопатологічні синдроми. Негативні психопатологічні синдроми. Класифікація патопсихологічних і психопатологічних синдромів. Шизофренічний патопсихологічний синдром. Афективно-ендогенний патопсихологічний синдром. Олігофренічний патопсихологічний синдром. Екзогенно-органічний патопсихологічний синдром. Причини розвитку психоорганічного синдрому. Ендогенно-органічний патопсихологічний синдром. Особистісно-аномальний патопсихологічний синдром. Психогенно-психотичний патопсихологічний синдром. Психогенно-невротичний патопсихологічний синдром.

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Введення в психологію розвитку. Предмет вікової психології. Предмет психології розвитку. Взаємозв'язок психології розвитку з іншими науковими дисциплінами. Розділи психології розвитку. Методи психології розвитку: специфіка спостереження і експерименту, близнецовий метод, метод вікових зрізів, лонгitudний і біографічний методи. Історія розвитку вікової психології.

Тема 2. Проблема психічного розвитку. Показники психічного розвитку, розвиток пізнання, формування системи відносин, оволодіння системою практичних і розумових дій. Чинники психічного розвитку, спадковість і середовище, активність. Біологенетичні і соціогенетичні теорії розвитку. Теорії конвергенції Ж.Піаже. погляди Л.С.Виготського.

Тема 3. Періодизація психічного розвитку. Необхідність і значення періодизації. Приклади періодизацій. Можливі критерії періодизації. Приклади періодизацій, які побудовані на різних критеріях: Блонський,

Фрейд, Леонтьєв, Штерн. Вимоги, яким повинен відповідати критерій періодизації (за Л.С.Виготським). точка зору Л.Виготського на періодизацію психічного розвитку. Поняття про новоутворення, кризові періоди. Періодизації Д.Б.Ельконіна, О.М.Леонтьєва, Д.І.Фельдштейна.

Тема 4. Вік немовляти. Період новонародженості як частина віку немовляти, своєрідність психічного життя новонародженого. Теорії травми народження. критерії переходу від новонародженості до грудного періоду. Психологічні особливості дитини грудного періоду: фізичний розвиток, розвиток моторики, рефлексорної діяльності, відчуття, сприймання, пам'яті, мислення, уваги, емоцій, вольової сфери, мовлення. Ознаки предметних дій, їх розвиток. Спілкування з дорослими. «Страх семимісячних», значення цього явища для когнітивного і особистісного розвитку дитини.

Тема 5. Раннє (перед–дошкільне) дитинство. Криза одного року. Причини і особливості протікання новоутворення кризи, розвиток моторики, освоєння ходи, її значення для когнітивного розвитку. Розвиток психічних процесів і формування моральних норм. Розвиток психіки в грі, її види. Особливості спілкування з дорослими. Криза 3-х років. Причина кризи і її прояви: негативізм, впертість, свавілля. Новоутворення кризи, сенсорний розвиток, формування сенсорних еталонів. Естетичні почуття. Пізнавальна активність і розвиток мислення. Роль казок в розвитку психіки. Види спілкування з дорослими (за Богуславською). Загальний розвиток особистості.

Тема 6. Молодший шкільний вік. Криза 7-ми років: причини, прояв, психологічне значення. Психологічний зміст готовності до навчання. Розвиток когнітивної та емоційно-вольової сфери, самосвідомості, мотивації та моральних норм. Взаємодія з вчителями та батьками. Спілкування з ровесниками, особливості дитячої дружби. Зміна ведучого виду діяльності, особливості навчальної діяльності молодшого школяра.

Тема 7. Підлітковий вік. Межі підліткового віку, співвідношення біологічних і соціальних чинників в розвитку, інтелектуалізація психічних процесів. Новоутворення в мисленні. Емоційна сфера. Криза 14 років. Почуття дорослості за Ельконіним. Причини кризи і шляхи її пом'якшення. Особливості самосвідомості, «уявна аудиторія», «Легенда про себе». Стосунки з однолітками, особливості дружби і кохання. Підліткові компанії: причини виникнення і функції. Спілкування з дорослими. Особливості різних видів діяльності.

Тема 8. Юнацький вік. Межі і періоди юнацького віку: «рання» і «пізня» юність. Розумовий розвиток. Можливості творчих досягнень. Емоційна сфера, розширення діапазону інтелектуальних і моральних почуттів. Естетичні почуття. Формування самосвідомості і стійкого «образу Я». формування життєвих планів і світогляду. Види деформування життєвих планів на основі незбалансованості ближньої і дальньої перспективи. Професійне самовизначення. Спілкування з однолітками, дружба і кохання. Спілкування з дорослими, конфлікти між поколіннями. Юнацька субкультура і її психологічне значення.

Тема 9. Зрілий вік. Межі і періоди зрілості: рання, середня і пізня, передпенсійний вік. Життєвий шлях людини і його вплив на онтогенетичну еволюцію. Спосіб життя як передумова і риса життєвого шляху. Події як сторона способу життя. Психічні процеси в зрілому віці (Ананьєв). Історична пам'ять професіоналізація психічних процесів. Специфіка уяви в зрілому віці. Вікова динаміка творчої продуктивності дослідження Лемана, Деніса, александрової. Нормативні кризи зрілого віку у чоловіків і жінок. Криза «середини життя».

Тема 10. Психологічна геронтологія. Предмет психогеронтології. Поняття і фази геронтогенеза. Чинники старіння. Психологічні особливості чоловіків і жінок в період клімакса. Індивідуальні особливості старіння. Нормальна і патологічна старість. Психопатологія старіння. Поняття дивергентного типу старіння. Особливості переробки сенсорної інформації. Компенсаторні можливості психіки. Творча продуктивність в похилому віці. Вплив життєвого шляху і трудової діяльності на збереження психічних функцій. Стосунки з оточуючими. Самосвідомість в похилому віці. Чинники «Образу Я», психологічний зміст виходу на пенсію. Думки і почуття, пов'язані із вмиранням.

ПСИХОДІАГНОСТИКА

Тема 1. Історія розвитку психодіагностики. Класифікація розділів психодіагностики: загальна психодіагностика, її мета і завдання, взаємозв'язок з експериментальною психологією, психологією особистості, математичною статистикою і психометрикою. Психодіагностика и експериментальна психологія (Г. Фехнер, В. Вундт). Плив диференціальної психології на становлення традиційної психодіагностики і її предмет. Внесок Ф. Гальтона, В. Штерна в розвиток психодіагностики. Математична статистика як третє джерело виникнення і розвитку психодіагностики (К. Пирсон, Ч. Спирмен, Л. Терстоун). Коротка історія вітчизняної психодіагностики.

Тема 2. Проблема предмета психодіагностики. Три основних підхода до предмета психодіагностики: теорія особистісних диспозицій, ситуаціонізм, інтераціонізм. Теорія особистісних диспозицій, ее суть і основні форми її реалізації. Теорія рис і теорія типів. Г.Олпорт як засновник теорії рис. Поняття риси, класифікація рис. Предмет психодіагностики з позиції даного напрямку. Використання теорії рис в психодіагностиці особистості і інтелекту. Деякі підходи щодо «мінімуму» рис, які можна застосувати в психодіагностиці (Р. Кеттел, Г. Айзенк, П. Коста, Р. Мак-Крає и теорія «Большой пятерки»). Теорія типів, ее суть і відмінності від першого підходу. Типологічний підхід в дослідженні особистості. Переваги теорії особистісних диспозицій і відмінності від першого підходу. Ситуаціонізм як альтернативний підхід в діагностиці. Предмет психодіагностики з позиції інтераціонізма. Порівняння з позицій номотетичного і ідеографічного підходу. Процедура створення теста. Визначення теста. Ознаки «хорошого» тестаю мета його створення. Теоретичне і операціональне визначення. Вибір

шкал і типа завдань в залежності від характеру відповіді. Вимоги формулювання завдань. Аналіз пунктів теста. Труднощі і дискримінантивність завдань. Основні способи підрахунку. Надійність теста. Її визначення. Коефіцієнт і індекс надійності. Помилка вимірювання. Ре тестова надійність і засоби її визначення. Надійність паралельних форм, за однорідністю (коефіцієнти Спирмена-Брауна, Кронбаха, Кюдера-Ричардсона), надійність відносно експериментатора. Інтерпретація коефіцієнта надійності. Валідність тестів. Види валідності: конструктивна, емпірична, змістовна. Емпіричні процедури підрахунку конструктивної валідності, факторна валідність, введення експериментальної змінної. Конвергентна і дивергентна валідність, введення експериментальної змінної і інші засоби підрахунку. Види критеріїв: об'єктивні і суб'єктивні. Засоби визначення критеріальної валідності. Актуальна і прогностична валідність. Контамінація критерія. Валідність за змістом. Очевидна валідність інтерпретація коефіцієнтів валідності. Нормування тестових результатів. Поняття абсолютного і відносного виміру в психології. Можливість абсолютного вимірювання. Проблема нормального розподілу тестових оцінок. Відносний характер тестової оцінки. Нормативний вимір в шкалі порядку: процентильні шкали. Нормативне вимірювання в шкалі інтервалів.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Методологія науки. Методологічні принципи в експериментальній психології. Теорія і наукове знання. Методологія науки. Рівні методології. Основні методологічні проблеми. Функції методології. Загальнонаукові, загальнопсихологічні і спеціальні методологічні принципи. Ієрархія методологічних принципів ЕП. Наукова проблема. Базові характеристики наукової проблеми. Теорія, гіпотеза і факти в структурі психологічного знання. Функції теорії і практики. Теорія як реконструкція реальності. Наука і наукове знання. Критерії істинності наукового знання: верифіцируемості і фальсифіцируемості.

Тема 2. Класифікація методів психологічного дослідження. Класифікація методів психологічного дослідження за етапами досліджування. Класифікація методів психологічного дослідження на основі способу взаємодії. Класифікація емпіричних методів психологічного дослідження за дослідницькою метою.

Тема 3. Класифікація методів психологічного дослідження. Класифікація методів психологічного дослідження за етапами досліджування. Класифікація методів психологічного дослідження на основі способу взаємодії. Класифікація емпіричних методів психологічного дослідження за дослідницькою метою.

Тема 4. Експеримент як основний метод дослідження

Експериментування як спеціальний метод емпіричного дослідження в психології. Метод експерименту в широкому й вузькому розумінні. Спостереження й вимір як умова реалізації експериментального методу. Психологічний експеримент і природниче – науковий експеримент. Види

експерименту. Основні риси експериментальних досліджень. Типологія експериментальних досліджень.

Тема 5. Структура психологічного експерименту. Залежні та незалежні змінні. Структура експерименту: Види перемінних. Типологія незалежних змінних. Контроль незалежної перемінної і проблема експериментального впливу. Перемінні “ситуаційні” та “особистісні”. Види залежних змінних в психологічному експерименті (за способом виміру та за сукупністю ознак. Базові характеристики залежних змінних. Показник, який фіксується та базисний процес. Додаткові перемінні. Комплексні незалежні перемінні.

Тема 6. Гіпотези та форми контролю в психологічному експерименті. Система гіпотез, що перевіряються в психологічному експерименті. Ознаки науково правильної гіпотези. Основні правила висунення гіпотез. Типологія гіпотез. Проблема контргіпотези та конкуруючої гіпотези. Форми експериментального контролю: контроль за допомогою експериментальних схем; контроль типа перемінних; первинний контроль. Приклади експериментальних схем. Проблема ідентичності експериментальних умов.

Тема 7. Валідність психологічного експерименту. Проблема контролю в експерименті. Планування як засіб підвищення валідності. Типологія валідності психологічного експерименту (внутрішня, зовнішня, конструктна, операційна валідності). Валідність експерименту та валідність висновків. Фактори, що загрожують валідності експерименту (артефакти). Факт і артефакт у експерименті. Контроль артефактів. Операціоналізація змінних. Процедури впливу особистості впливу особистості учасника. Процедури контролю особистості експериментатора, еквівалентності груп, ефекту послідовності, константності умов. Особливості контролю в експерименту з малим N. загальні правила контролю загроз валідності експерименту.

Тема 8. Класифікація експериментальних планів. Типи експериментальних планів за способом представлення незалежної змінної, за критерієм кількості груп та умов проведення, за критерієм кількості експериментальних впливів, за критерієм істинності експерименту. Зв'язок експериментальних планів та факторів, що загрожують валідності експерименту. символи та графічні позначення, що використовуються при аналізі планів експерименту (схема аналізу). Поняття про якісні та кількісні експериментальні плани. Особливості планів за способом представлення незалежних змінних. Проблеми пов'язані з прийняттям рішення про спосіб представлення незалежної зміни. Поняття про внутрішньогрупові та між групові експериментальні плани. Переваги і недоліки міжгрупових та внутрішньогрупових планів. Доекспериментальні плани. Аналіз одиничного випадку. Попереднє та підсумкове тестування. Плани істинних експериментів в психології.

Тема 9. Кореляційне дослідження. Кореляційний підхід та експериментальне дослідження. Плани кореляційних досліджень.

Установлення кореляційних залежностей. Поняття про третю зміну. Інтерпретація коефіцієнта кореляції: напрямок причинного впливу, вплив третіх змінних, складність співвідношень, складність конструктів, нелінійність і форма маргінальних розподілів, обмеження діапазону варіативності змінних. Інтерпретація відсутності зв'язку.

Тема 10. Крос-культурний експеримент

Крос-культурний експеримент як варіант квазіексперимента. Типи крос-культурних досліджень. Типи контролю змінних. Проблеми вибірки. Валідність крос-культурних досліджень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Загальна психологія

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007
2. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник/ Для студ. психол. і педагог. спеціальностей. – 2-ге вид. / М.Й. Варій – К.: „Центр учбової літератури”. – 2007.
3. Васянович Г. П. Основи психології : навчальний посібник / Григорій Петрович Васянович. – К. : Педагогічна думка , 2012. – 114 с
4. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс. [текст] навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 388 с.
5. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. / О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 184 с.
6. Ільєнко М.М. Зоопсихологія з елементами порівняльної психології: Навчальний посібник. Вид. 2-ге доп. і перероб. – К.: Видавництво Ліра-К, 2017. – 208 с.
7. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін./ – К.: Каравела, 2011.
8. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. - Вид. 3-тє, допов. - К. : Кондор, 2012. - 570 с.
9. Кабашнюк В.О. Психофізіологія: Навчальний посібник / В.О. Кабашнюк, В.К. Гаврилькевич. – Львів: «Новий Світ-2000», 2018. – 200 с.
10. Курс загальної психології: підруч. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 т. / П. А. М'ясоїд . - К. : Алерта, 2013. – 757 с.
11. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. / Р.В.Павелків. – К.: Кондор, 2009. – 576 с.

Соціальна психологія

1. Ануфрієва Н.М. Соціальна психологія. Навч. посібник. 3-тє вид. / Н.М. Ануфрієва, Т.М. Зелінська, Н.О. Єрмакова. – К.: Каравела, 2016. – 370 с.

2. Бігун Н.І. Соціальна психологія: навчально-методичний комплекс дисципліни / Н.І. Бігун. – Кам'янець-Подільський: Медобори - 2006, 2011. – 108 с.
3. Засади когнітивної психології спілкування [Текст] : монографія / [В. П. Казміренко та ін.] ; за наук. ред. д-ра психол. наук, проф. В. П. Казміренка ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - Кіровоград : Імекс, 2013. - 389 с.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
5. Москаленко В.В. Соціалізація особистості [Текст] : монографія / В. В. Москаленко ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. - К. : Фенікс, 2013. – 537 с.
6. Психологічні основи інтеграції в суспільство осіб з вадами зору [Текст] : монографія / Є. А. Клопота ; Держ. вищ. навч. закл. "Запорізь. нац. ун-т" М-ва освіти і науки України. - Запоріжжя : ЗНУ, 2014. - 407 с.
7. Скорюк В.Д. Социальная психология в схемах и комментариях: Учебно-практическое пособие / В.Д. Скорюк. – К.: Сварог, 2017. – 228 с.
8. Соціальна психологія: Хрестоматія. Навчальний посібник / За ред. С.О. Ставицької, Д.Д. Отич. – К.: Каравела, 2018. – 338 с.
9. Тихомирова Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів: підручник / Є.В. Тихомирова, С.Р. Постоловський. – 2-ге вид., випр. – Суми: Університетська книга, 2018. – 240 с.
10. Ємельяненко Л.М. Управління конфліктами [Текст] : підручник / Л. М. Ємельяненко, О. В. Сімоходська ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 339 с.

Медична психологія

1. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с.
2. Гальчук О. Я. Клінічна психологія: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів]. К.: Атіка, 2012. 216 с.
3. Дідковська Л. І. Психосоматика: основи психодіагностики та психотерапії: навч. посібник. Л.: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2010. 264 с.
4. Клінічна психологія в експертній діяльності: практикум: навч. посібник. За заг. ред. В. Є. Луньов. Одеса: ОНМедУ: Донецьк: Східний видавничий дім, 2015. 300 с.
5. Максименко С. Д. Медична психологія / Максименко С. Д.; за ред. С. Д. Максименка. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 520 с.
6. Мартинюк І. А. Патопсихологія. Практикум [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів] / Ірина Анатоліївна Мартинюк. — К.: Каравела, 2017. – 184 с.
7. Мельник А. П. Патопсихологія та спецпрактикум з клінічної психодіагностики / Мельник А. П. – Луцьк : Іванюк В.П., 2013. – 68 с.

8. Никоненко Ю. П. Клінічна психологія: навчальний посібник [Електронний ресурс]. Київ: КНТ, 2016. 368 с. http://culonline.com.ua/Books/klinychna_psyhologia.pdf
9. Оверчук В.А. Патопсихологія з основами психіатрії / – Вінниця: ЦОП «Документ Принт», 2018 – 384 с.
10. Оверчук В.А. Патопсихологія: навчальний посібник для підготовки до екзамену / – Вінниця: ЦОП «Документ Принт», 2018 – 220 с
11. Пріб Г.А. Соціальна психіатрія і наркологія : навч. посіб. / Г.А. Пріб. – К.: ІПК ДСЗУ, 2016. – 255 с.
12. Практична психосоматика: діагностичні шкали. За заг. ред. О. С. Чабана, О. О. Хаустової. К.: ВНТУ. 2018. 107 с.
13. Дідковська Л. І. Психосоматика: основи психодіагностики та психотерапії: навч. посібник. Л.: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2010. 264 с.
14. Психосоматика: психічне, тілесне, соціальне. Хрестоматія: навч. посібник для студентів ВНЗ. Укладач Г. П. Мозгова, Т. І. Ханецька. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2014. 235 с.

Вікова психологія

1. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. - К. : Каравела, 2007. - 400 с.
2. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
3. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія : навч.-метод. посібник : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / В. М. Поліщук. - Суми : Унів. кн., 2006. - 219 с.
4. Кутішенко В. П., Ставицька С. О. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: Навч. посіб. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. - К. : Каравела, 2009. – 448 с.
5. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2017. 368 с.
6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
7. Скрипченко О. В., Долинська Л. В. Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. К. : Каравела, 2007. 400 с.
8. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник. К.: Кондор, 2015. 469 с.
9. Терлецька Л. Г. Вікова психологія і психодіагностика : підручник / Терлецька Л. Г. - К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. – 608 с.
10. Шевченко Н. О. Особистість молодшого школяра / Н. О. Шевченко. – К. : Главник, 2007. – 112 с

Психодіагностика

1. Галян І.М. Психодіагностика: Навчальний посібник/ І.М.Галян. -. К.: «Академвидав», 2009. – С. 9-27.
2. Гріньова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. – 227 с.
3. Горбунова. В. В. Экспериментальная психология в схемах и таблицах. Учебное пособие -. Житомир, 2005 - 94 с
4. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / авт.-упор.: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. – 106 с.
5. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. — 400 с.
6. Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало – Київ. : «Центр учбової літератури», 2017. – 296 с.
7. Панок В. Г. Прикладна психологія. Теоретичні проблеми : монографія / В. Г. Панок. – Київ : Ніка-Центр, 2017. – 188с.
8. Скребець В.О. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. — К.: Видавничий дім «Слово», 2003. — 192 с.

Експериментальна психологія

1. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях. Навчальний посібник. – Житомир, 2005. – 94 с.
2. Галян О.І., Галян І.М. Експериментальна психологія. [Навч. посібн.] / О.І.Галян, І.М.Галян., – К.: Академвидав, 2012. – 400с.
3. Галян О.І., Галян І.М. Експериментальна психологія. /Упор. Галян О.І., Галян І.М. – Львів, 2008. – 428с.
4. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія: [Курс лекцій] – К.: МАУП, 2003. – 120 с.
5. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус). [Навч. посібник] – К.: МАУП, 2002. – 128 с.
6. Максименко С.Д. Експериментальна психологія. Підручник / С.Д. Максименко, Е.Л. Носенко / – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
7. Щербаков В.С. Експериментальна психологія : Курс лекцій / В.С. Щербаков. – К. : КиМУ, 2014. – 186 с.